

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu İNCELEME RAPORU

TEKİRDAĞ İLİ ÇOCUK YUVALARI VE YETİŞTİRME YURTLARI İNCELEME RAPORU

I-BASLANGIC

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 23. dönem 4. yasama yılı, 14 Ocak 2010 tarihli 35. toplantısında, *Çocuk Yetiştirme Yurtlarında, Çocuk Yuvalarında ve Çocuk ve Gençlik Merkezlerinde* incelemelerde bulunmak amacıyla, AK Parti İstanbul Milletvekili Mustafa ATAŞ, AK Parti Kırklareli Milletvekili A. Gökhan SARIÇAM, AK Parti Denizli Milletvekili Mithat EKİCİ, CHP Denizli Milletvekili Ali Rıza ERTEMÜR, MHP İzmir Milletvekili Şenol BAL ve DSP İstanbul Milletvekili A. Jale AĞIRBAŞ'tan oluşan bir Alt Komisyon kurulmasını kararlaştırmıştır.¹

Alt Komisyon, İstanbul Milletvekili Mustafa ATAŞ'ın Komisyon Başkanı olmasına karar vermiş ve çalışmalarına başlamıştır. Komisyon ilk ziyaretini 11 Mart 2010 tarihinde Tekirdağ iline gerçekleştirerek il merkezinde bulunan Erkek Yetiştirme Yurdu ile Zübeyde Hanım Çok Amaçlı Sosyal Hizmet Kuruluşu'nda (Çocuk Yuvası bölümü) inceleme yapmıştır.

Komisyonla Mülkiye Başmüfettişi Mehmet FİRİK ile Komisyon Uzmanı Zeynep DURAN eşlik etmiştir.

II. BAŞVURUCU

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, söz konusu kuruluşlarla ilgili herhangi bir başvuru olmaksızın re'sen bu konuda çalışma kararı almıştır.

III. İNCELEMENİN AMACI

Alt Komisyon; yurt çapında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna (SHÇEK) bağlı çocuk yuvaları, çocuk yetiştirme yurtları ve çocuk ve gençlik merkezlerini ziyaret etmek, bu kuruluşların fiziksel şartları ve personel durumları başta olmak üzere yaşam koşullarını incelemek, uygulamaların mevzuata uygunluğunu kontrol

¹ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 11 Mart 2010 tarihli 36. toplantısında, söz konusu alt komisyonunun çalışma alanını Milli Eğitim Bakanlığı Yatılı İlköğretim Bölge Okullarını da kapsayacak şekilde genişletmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

etmek, kuruluşlarda bulunan çocuk ve gençlerle görüşerek olası şikayetlerini dinlemek, özellikle kayıp çocuklar başta olmak üzere SHÇEK'e bağlı kurumlardan izinsiz ayrılanlarla ilgili olarak kurumlar arasındaki koordinasyonun nasıl sağlandığını araştırmak, kuruluş personeline çocuk haklarına ve kurumda bulunan çocukların gelişimine yönelik uygun hareket etme konusunda duyarlılık oluşmasına katkı sağlamak, olası sorunları tespit etmek ve iyileştirici çalışmaların gerçekleşmesi için alınacak tedbirleri belirlemek amacıyla kurulmuştur.

IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Komisyon oluşturmuş olduğu Alt Komisyon marifetiyle, inceleme konusu olayların incelenmesinde;

- a) Valilik, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı'ndan inceleme amacına yönelik bilgi almak,
- b) Kuruluşların fiziki ve yaşam koşullarına ilişkin gözlem yapmak üzere yerinde inceleme yapmak,
- c) Kuruluşlarda yaşayan çocuk ve gençlerle, ilgili personelin bulunmadığı ortamda görüşmelerde bulunmak, yöntemini uygulamıştır.

V. İLGİLİ MEVZUAT

3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu

VI. İNCELEMELER

Alt Komisyonumuz, Tekirdağ iline yaptığı ziyarette ilk olarak, beraberinde İl Emniyet Müdürü Necdet ÇELİKBİLEK ve İl Jandarma Komutanı Ali İNLEK'in de hazır bulunduğu Valilik makam odasında Sayın Vali Zübeyir KEMELEK ile görüşmüştür. Ardından valilik binasında, İl Sosyal Hizmetler Müdürü Sayın Selma AKARSU, İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürü Sayın Hasan BOZKURT ve İl Jandarma Komutanlığı Çocuk İşlem Astsubayı Sayın Fatih ŞEN'den inceleme amacına yönelik olarak ön bilgi almıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

1. İl Sosyal Hizmetler Müdürü Selma AKARSU'nun Komisyonumuza vermiş olduğu bilgilere göre;

- Tekirdağ ilinde SHÇEK'e bağlı, Erkek Yetiştirme Yurdu, Zübeyde Hanım Huzurevi ve Tekirdağ Çocuk Yuvası (Çok Amaçlı Hizmet Kuruluşu), Çerkezköy 80. Yıl Çocuk Yuvası ve Çorlu Huzurevi olmak üzere toplam 4 kuruluş bulunmaktadır.

- *Erkek Yetiştirme Yurdu*, 1950 yılında inşa edilmiş olup koğuş tipindedir. Kuruluşta 7-18 yaş arası erkek çocuklar bulunmaktadır. Kuruluşa 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca haklarında tedbir kararı verilen çocuklar ile 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu uyarınca korunmaya muhtaç çocuklar aynı ortamda barınmaktadır. Çocuklardan 7'si 5395 sayılı Kanun kapsamında, 95'i ise 2828 sayılı Kanun kapsamında kuruluşta barınmaktadır.

SHÇEK Kanunu'nun Tanımlar başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının f) bendinde yetiştirme yurdu, 13-18 yaş arasındaki korunmaya muhtaç çocukların barındığı kuruluş olarak tanımlanmakta olup, burada yaşa göre çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu ayrımı yapılmadığı görülmüştür.

Yine, Tekirdağ ilinde, mezkur Kanun'da tanımlanan *Koruma, Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi* ya da *Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi* bulunmadığından, suça sürüklenen ya da suç mağduru çocukların korunmaya muhtaç diğer çocuklarla aynı ortamda barındığı anlaşılmıştır. Sorularımız üzerine, bu durumun çocuklar üzerinde olumsuz etki doğurduğu öğrenilmiştir.

- Erkek Yetiştirme Yurdu'nda bulunan çocukların, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından inşaatı sürmekte olan sevgi evlerine haziran ayı içerisinde taşınması planlanmaktadır. Böylece, çocuklar klasik koğuş tipi yurt yerine 50 kapasiteli 4 adet villa tipi konuta yerleştirileceklerdir.

Bu durum, SHÇEK'in oluşturmayı hedeflediği ev tipi barınma sistemine uygun olup sevgi evleri projesinin çocukların kendilerini en azından fiziksel şartlar itibariyle evde hissetmelerine faydalı olacağı düşünülmektedir.

- Erkek Yetiştirme Yurdu'nun kapasitesi **70** olup, toplam kayıtlı çocuk sayısı **102**, fiilen kalan çocuk sayısı **63**, aile yanında olup aynı nakdi yardım (ANY) alan çocuk sayısı **29**, üniversite yurdunda kalan çocuk sayısı **2**, hastanede tedavi gören çocuk sayısı **1**, cezaevinde bulunan çocuk sayısı **1** ve kuruluştan izinsiz ayrılan çocuk sayısı ise **6**'dır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

- Toplam kayıtlı çocukların **60**'ı parçalanmış aile (boşanma-anne veya babanın hapiste oluşu), **27**'si anne veya babanın ölümü, **6**'sı ekonomik ve sosyal yetersizlik, **2**'si anne veya babanın alkol ya da madde bağımlısı olması, **4**'ü suça sürüklenmesi, **2**'si fiziksel istismara uğraması nedenleriyle kuruluşa gelmiş olup **1** çocuğun kararı henüz inceleme aşamasındadır.

- Kurumdan izinsiz ayrılan çocuklar (6 çocuk) ile ilgili kurum müdürü bizzat polis merkezine giderek, durumu yazılı başvuru yoluyla bildirmektedir. Emniyet Güçleri ve Jandarma ile yapılan görüşmeler sonucunda her kurumdan irtibat kurulacak birer kişi seçilerek daha hızlı hareket etme imkânı oluşturulmuştur.

- Kuruluşa akşam saat 9 itibariyle yoklama yapılmaktadır. Çocukların kurumdan izinsiz ayrılmaları önünde büyük engeller bulunmamaktadır. Özellikle yaşlı büyük çocukları kontrol etmek, kurumda zapt etmek çok daha zordur.

- Kuruluşa bulunan çocuklar arasında 4'ü ilköğretim, 5'i lise terk olup okullarına gitmemektedirler. Bu çocuklardan 1'i işe yerleştirilmiş, diğer 8'inin de işe yerleştirme çalışmaları devam etmektedir.

- Kuruluşlarda bulunan çocukların sosyo-kültürel, fiziksel ve okul başarılarını artırabilmek için Milli Eğitim Müdürlüğünden Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Matematik, İngilizce, Müzik, Türkçe dersleri için öğretmenler görevlendirilmiş olup, çocukların etütleri her bir ders için haftada 8 saate çıkarılmıştır.

- Kurumda, Halk Eğitim Merkezi görevlilerince bilgisayar ve halk oyunları eğitimi ile SBS sınavı için ücretsiz kurs verilmekte, grup sorumlusu öğretmenler tarafından da satranç ve masa tenisi çalışmaları yaptırılmaktadır.

- Kurumdaki çocukların not ortalamaları 2008-2009 eğitim-öğretim dönemi sonunda **2.67**'den **3.23**'e yükselmiştir.

- Türkiye genelinde Erkek Yetiştirme Yurtları içerisinde 2008 Ağustos ayı itibariyle, Tekirdağ Erkek Yetiştirme Yurdu 113 yurt içerisinde son 10 sırada iken 2009 Ağustos ayı itibariyle 67. sıraya yükselmiştir. 4 çocuk takdir ve 5 çocuk teşekkür almıştır.

- 2009 yılından bu yana 6 çocuk özel dersanelere, 4 çocuk da ehliyet kurslarına Milli Eğitim Müdürlüğü kontenjanı ile yazdırılmıştır.

- Kuruluşa milli judo sporcusu olup çeşitli yarışmalardan derece alan 2 çocuk bulunmaktadır.

- Kurumda toplam 21 personel hizmet vermektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

- *Zübeyde Hanım Çok Amaçlı Hizmet Kuruluşu* aynı yerleşke içinde bir huzurevi binası ile 7-18 yaş arası kız ve erkek çocuklarının barındığı 4 adet 20'şer kişilik villa bulunmaktadır. Kuruluşun kapasitesi **80** olup toplam kayıtlı çocuk sayısı **17** erkek ve **77** kız olmak üzere **94**'tür. Bu çocukların **74**'ü kuruluştaki fiilen kalmakta, **19**'u aynı nakdi yardım almakta, **1**'i lise öğrencisi olup yatılı okulda öğrenimine devam etmektedir. **30** çocuk 5395 sayılı Kanun'la, **64** çocuk 2828 sayılı Kanun'la kuruluşa gönderilmiştir.

Kuruluşun resmi adı Zübeyde Hanım Huzurevi ve Çocuk Yuvası olarak belirlenmiş olsa da çocuk yuvası-yetiştirme yurdu ayrımı yapılmaksızın 7-18 yaş arası kız çocuklarının aynı binada kaldığı anlaşılmıştır. Yine, Erkek Yetiştirme Yurdu'nda olduğu gibi haklarında tedbir kararı verilmiş olan suç mağduru ya da suça sürüklenen çocuklar ile korunmaya muhtaç diğer çocukların aynı binada kaldığı tespit edilmiştir. Bu durumun küçük çocuklar üzerinde olumsuz etki yaptığı ve sorunun önüne geçilmesi amacıyla kuruluş bahçesinde bulunan ve depo olarak kullanılan tek katlı, içinde tuvalet ve banyosu bulunan binanın 13 yaş üstü savcılık kararı ile gelen kızlar için tahsis edilmesinin düşünüldüğü öğrenilmiştir.

- Anne veya babasının ölümü üzerine kuruluşa gelen **10** çocuk, anne veya babası cezaevinde olan **2** çocuk, boşanma nedeniyle gelen **14** çocuk, evden kaçan **5** çocuk, cinsel istismar yaşayan **6** çocuk, duygusal ve fiziksel istismar yaşayan **6** çocuk, ekonomik ve sosyal yetersizlik sebebiyle kuruluşa gelen **51** çocuk bulunmaktadır.

- Kuruluştaki fiilen kalan 7-12 yaş arası 32 çocuk, 13-18 yaş arası 42 çocuk bulunmaktadır.

- Kuruluştaki, okula devam etmeyen 6 çocuk olup, bunlardan 1'i ilköğretim, 2'si lise terk olup liseye devam etmeyen 2 ve açık liseye giden 1 çocuk bulunmaktadır. Bu çocuklardan 1'i çalışmakta, diğer 5'i ise mesleki eğitim kursuna devam etmektedir.

- 2009-2010 eğitim-öğretim döneminde lise çağındaki çocuklara Milli Eğitim Müdürlüğü'nce Sınıf öğretmeni ile Matematik, Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi öğretmenleri etüt çalışması yapmak üzere görevlendirilmiştir. Ayrıca İl Müftülüğünden Din Görevlisi, Zübeyde Hanım Çocuk Yuvası ve Erkek Yetiştirme Yurdunda görevlendirilmiştir.

- İstekli ve başarılı olan çocuklar özel dershaneye ve yaşları dolanlar ehliyet kurslarına Milli Eğitim Müdürlüğü kontenjanı ile yazdırılmışlardır.

- Halk Eğitim Merkezi'nden İngilizce, bilgisayar, el sanatları, müzik, satranç, bale, modern dans, halk oyunları ve kuaförlük kursları için usta öğreticiler

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

görevlendirilmiştir. Resim kursu açılması için başvuru yapılmış olup, öğretmen görevlendirilmesi beklenmektedir. Açılmış olan SBS kurslarına çocukların katılımı için çalışmalara başlanmıştır.

- Kuruluşta bulunan 2 çocuk takdir ve 9 çocuk teşekkür almıştır.
- Kuruluşta 47'si özel hizmet alımı personel olmak üzere toplam 59 personel hizmet vermektedir.

- Kuruluş bahçesine yapılacak Sevgi Evleri Projesi dâhilinde 40 kişilik 4 Sevgi Evi inşaatı için 1.000.000,00 TL ödenek gelmiştir. Proje ihale aşamasındadır. Aynı proje kapsamında Kapalı Spor Salonu yapılmak üzere 1.000.000,00 TL. ödenek ayrılmıştır.

- *80.Yıl Çerkezköy Çocuk Yuvası*, çocuk yuvaları tip projesine göre 0-12 yaş grubuna yönelik hizmet vermek için 1995 yılında yapılmıştır.

- Kuruluşun kapasitesi **150** olup toplam kayıtlı çocuk sayısı **128**'dir. Fiilen kalan çocuk sayısı **107**, aynı nakdi yardım alan çocuk sayısı ise **21**'dir. Çocukların **38**'i 5395 sayılı Kanun'la, **90**'i 2828 sayılı Kanun'la kuruluşa gelmişlerdir.

- Çocukların **58**'i parçalanmış aile (boşanma-anne veya babanın cezaevinde olması), **8**'i anne veya babasının ölümü, **49**'u ekonomik ve sosyal yetersizlik, **7**'si anne veya babasının alkol ya da madde bağımlısı olması, **1**'i cinsel istismar, **5**'i fiziksel istismar nedenleriyle kuruluşa gelmişlerdir.

- Kuruluşta 24'ü özel hizmet alımı personel olmak üzere toplam 37 personel bulunmaktadır.

- Tüm kuruluşların yemekleri, gelen çocukların yaş ve gelişimlerine göre kurum psikoloğu, diyetisyen, çocuk temsilcisi, aşçı ve öğretmen ile birlikte yapılmaktadır.

- Çocukların ev ortamında yaşamaları ve hayata daha kolay hazırlanmaları amacı ile SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından yeni uygulamaya başlanan Çocuk ve Gençlik Evleri projesi Tekirdağ Valiliği ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile gerekli çalışmalara başlanarak, kiralanacak uygun evler aranmaya başlanmıştır. Bu evler kiralandıktan sonra çocuklar 5'er kişilik gruplar ile evlerde yaşamaları sağlanarak daha verimli bir hizmet sunulması planlanmaktadır.

Ancak, sorularımız üzerine, Sayın Akarsu, vatandaşların bu konuda istekli olmadıklarını, evlerini bu amaç doğrultusunda kiralama konusunda gönülsüz olduklarını ifade etmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

- İlde evlat edinme hizmetleri 1 yıl önce başlamıştır. 2009 yılında **19** aile evlat edinmek üzere sırada bulunmaktadır. Evlat edinme işlemi 2 yıllık bir deneme süreci ile kesinleştiğinden hâlihazırda yanına çocuk yerleştirilen **20** ailenin işlemleri devam etmektedir.
- İlde 8 koruyucu aile yanında **10** çocuk bulunmakta olup bu kuruma daha fazla önem verilmesi hedeflenmektedir.
- Mart 2010 tarihi itibari ile 174 çocuk için ailelere ödeme yapılmış olup, ödenen yardım ücreti kişi başına 218,05 TL'dir. ANY için 45 kişi sırada beklemektedir.
- 2009-2010 dönemi mart ayı itibariyle SHÇEK'e bağlı kuruluşlara veya il dışındaki diğer kuruluşlara nakil yoluyla 60 Korunmaya Muhtaç Çocuk Hizmeti yapılmıştır.
- 26 çocuk için ailelere danışmanlık hizmeti verilmektedir. Danışmanlık hizmeti verilen her çocuğun korunma durumu olmayabilmektedir.
- İldeki mezkur kuruluşların kadrolu personel ihtiyacı mevcuttur.
- Sivil toplum örgütleri ile ortaklaşa çalışmalarımız olmaktadır. Ancak son dönemde bazı olumsuz örnekler yaşanmıştır. Bu nedenle bu konuda da ihtiyatlı davranma gereği hâsıl olmuştur.

2. İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürü Hasan BOZKURT' un Komisyonumuza vermiş olduğu bilgilere göre;

- Çocuk Şube Müdürlüğü Tekirdağ'da 29 Haziran 2001 tarihinde faaliyete geçmiş olup, polis sorumluluk bölgesinde meydana gelen 18 yaş altı tüm olaylar sorumluluk alanı içine girmektedir.
- Müdürlük; Şube Müdürü, Müdür Yardımcısı, Sosyal Çalışmacı, İdari Büro Amirliği, Sosyal Hizmet Büro Amirliği, Suç Önleme Büro Amirliği, Kayıp Çocuk Büro Amirliği ve Adli İşlemler Büro Amirliği'nden müteşekkildir.
- 2008 yılında toplam kayıp çocuk 82 olup, bu sayı 2009 yılında 105'e yükselmiştir. 2008 yılındaki kayıpların 25'i SHÇEK'ten, 57'si evden kayıp olup tamamı bulunmuştur. 2009 yılındaki kayıpların 35'i SHÇEK'ten, 70'i evden kayıp olup 101 çocuğa ulaşılabilmektedir. 10 Mart 2010 tarihi itibariyle SHÇEK'ten 6 erkek, evden 7 kız ve 1 erkek çocuğu olmak üzere toplamda **14** aranan kayıp çocuk mevcuttur.
- 2008 yılı içerisinde il ve ilçelerde toplam 112 adet intihara teşebbüs vakası bildirilmiştir. Bu sayı 2009 yılında 151'e ulaşmış olup yüzde 35'lik bir artış mevcuttur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

10 Mart itibarıyla 2010 yılı sayısı ise 34'tür. Toplam intihara teşebbüs olaylarının sadece yüzde 14'ü il merkezinde gerçekleşmiştir. Bu vakalar teşebbüs aşamasında kalarak hiçbiri ölümle sonuçlanmamıştır.

- 2008 yılı içerisinde çocuğa karşı işlenen suç sayısı 144 iken bu sayı 2009 yılı içinde ciddi bir artış göstererek 877'ye ulaşmıştır. 2010 yılı başından itibaren 2 aylık süre içinde bu sayı 11'dir.

- Okullarda Güvenli Eğitim ortamlarının sağlanmasına yönelik Tekirdağ Çocuk Şube Müdürlüğü ile Toplum Destekli Polislik Büro Amirliğince yapılan **“Eğitim Güvenliğinde Kararlıyız”** projesi kapsamında her okula 1 Rütbeli Personel, ekip ve/veya 2 Polis Memuru görevlendirilmesi yapılmıştır.

- Kayıp çocuklarda SHÇEK kuruluşlarından ve evden kaçanların veri girişlerinin ayrılması gerekmektedir.

- Kurumlardan kaçan çocukların ilgili kurumca, çocuklara ait bilgileri içeren formun eklenerek müracaatların Polis Merkez Amirliklerine bizzat yapılması gerekmektedir. Ayrıca bu çocukların takibinin yapılmasını kolaylaştırmak için ortak veri tabanlı bilgi sistemleri için SHÇEK ile protokol yapılması gündemdedir.

- *“Kayıp çocuk”* tanımı mevzuatta açık ve net değildir.

- 5395 sayılı Kanun uyarınca haklarında tedbir kararı verilen çocuklar ile SHÇEK açık sistemdeki suç işlemeyi alışkanlık haline getiren çocukların koruma merkezlerine alınması ve bu merkezlerin sayılarının artırılması gereklidir.

- Küçük yaştaki çocuklarını dilendiren ailelere uygulanan cezai yaptırımların yetersiz olması mücadeleyi zorlaştırmakta olup müeyyidelerin artırılması gerekmektedir.

3. İl Jandarma Komutanlığı Çocuk İşlem Astsubayı Fatih ŞEN'in Komisyonumuza vermiş olduğu bilgilere göre;

Tekirdağ İl Jandarma Komutanlığı sorumluluk bölgesinde çeşitli sebeplerle müracaat eden çocuklar hakkındaki işlemler 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve Çocuk Suçları ile Mücadele Yönetmeliği esasları çerçevesinde yürütülmektedir.

- İl Jandarma Komutanlığında Suç İşlem Astsubayı, İlçe Jandarma Komutanlıklarında Olaylar İşlem Astsubayları ve Karakol Komutanlıklarında Asayiş Tim Komutanları ikiz görevli olarak Çocuk İşlem Astsubaylığı görevini yürütmektedirler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

- 2008 yılı içerisinde 2 ve 2009 yılı içerisinde 21 kayıp çocuk bulunarak ailelerine teslim edilmiştir. 11 Mart 2010 tarihi itibarıyla Jandarma sorumluluk bölgesi dâhilinde kayıp çocuk bulunmamaktadır.

- Sorumluluk bölgesinde madde bağımlısı ve sokakta yaşayan çocuk bulunmamaktadır.

- Turizm sezonunun yaşandığı bahar ve yaz mevsimlerinde çocukların gidebilecekleri bar, disko gibi içkili eğlence yerlerinde denetimler sıklaştırılmakta ve bu tür yerlerin işleticileri ile sezon başlamadan önce yapılan toplantılarda, çocuklarla ilgili konularda nelere dikkat etmeleri gerektiği izah edilmektedir.

- Kum, taş ve maden ocakları ile tuğla fabrikalarında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden çok düşük ücretlerde ve sigortasız olarak 18 yaşın altında çocuk çalıştırılıp çalıştırılmadığının tespiti için istihbarat faaliyetlerine ağırlık verilmekte ve 1774 sayılı Kimlik Bildirim Kanunu harfiyen uygulanmaktadır. Ayrıca ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sürekli irtibatta bulunarak buralarda çocukların çalıştırılması engellenmektedir.

- Eğitim ve öğretim yılı başlangıcında ve akabinde okula gitmeyen veya gönderilmeyen çocuk bulunup bulunmadığı, ailesi tarafından ihmal edilen veya istismara maruz kalan çocuk bulunup bulunmadığı muhtarlar ve köydeki güvenilir vatandaşlar vasıtasıyla araştırılmaktadır.

- İl Jandarma Komutanlığı ile İlçe ve Karakol Komutanlıklarında görevli Çocuk İşlem Astsubaylarına 6 aylık dönemler halinde İstanbul Jandarma Bölge Komutanlığı'na hizmet içi eğitim verilmektedir.

- Çeşitli sebeplerle suça karışan çocuklarla ilgili olarak Sosyal Kurumlarla ve İl Emniyet Müdürlüğü ile sürekli olarak bilgi akışı sağlanmaktadır.

4. Kuruluşların Ziyareti

Bilgilendirme toplantısı sonrasında Alt Komisyon, il merkezinde bulunan Zübeyde Hanım Çocuk Yuvası ile Erkek Yetiştirme Yurdu'nu ziyaret etmiştir.

4.1. Zübeyde Hanım Çocuk Yuvası İle İlgili Gözlem ve Tespitler

Zübeyde Hanım Çocuk Yuvası'nda 4 adet villa ziyaret edilmiştir. Villaların, çocukların kendilerini evde hissetmelerine yardımcı olacak şekilde dekore edildiği

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

görülmüştür. Ortak kullanım alanları, banyo, tuvalet, mutfak ve yatak odaları çocukların günlük ihtiyaçlarını kolay bir şekilde karşılamalarına müsaittir.

13-20 yaş arası 19 kız çocuğunun bulunduğu villada kurum personeli olmaksızın çocuklarla yapılan görüşme neticesinde aşağıdaki hususlar dile getirilmiştir:

✓ Yemeklerin hazırlanmasında kendilerine danışılmamaktadır. Yemeklerin iyi pişmediği şikayetlerini ilettikleri halde sonuç alamamışlardır. Ayrıca yemek listelerinin herkesin görebileceği yerlere asılması iyi olacaktır.

✓ Doktora ulaşım konusunda bir sıkıntı bulunmamaktadır.

✓ Kuruluş, çocuk yuvası statüsünde olduğu için yetiştirme yurdu haklarından yararlanamamaktadırlar. İdarecilerin zaman zaman disiplin araçlarını keyfi uyguladıkları olmaktadır.

✓ Çeşitli şikâyetlerini tarafımıza özel olarak ileten ve acilen çözüm bekleyen kız çocukları hakkında daha sonra Sosyal Hizmetler İl Müdürü ile görüşülerek şikâyetler iletilmiş ve cevap alınmıştır.

Genel olarak, okula giden ve kurslara katılan kız çocuklarının kuruluştan, öğretmenlerin ve ablaların tavırlarından, disiplin uygulamalarından memnun oldukları, buna karşılık haklarında tedbir kararı olan kız çocuklarının oldukça sıkıntılı oldukları ve yaşadıklarını tarafımıza aktarma isteğinde oldukları, okula gitmeyen çocukların ise kuruluştan memnuniyetsiz oldukları gözlemlenmiştir.

Özellikle okula devam etmeyen ve 18 yaşını doldurmasına az bir süre kalan kız çocuklarından ailesi yanına dönmek istemeyen ve dönmesi sakıncalı görülen çocuklarla ilgili olarak Sosyal Hizmetler İl Müdürü ile yapılan görüşmede, Valilik talimatı ile bu çocuklara ev tutulmasının kararlaştırıldığı öğrenilmiştir.

7-18 yaş arası kız çocuklarının kaldığı ikinci villaya yapılan ziyarette de çocukların aynı fiziksel şartlara sahip bir ortamda barındıkları, ziyaretimiz esnasında ilköğretim ilk kademedeki çocukların boyama yaptıkları, kendilerinden büyük kız çocuklarının ise onlara yardım ettiği gözlemlenmiştir. Komisyonumuzun beraberinde getirdiği oyuncaklar çocuklara verilmiş ve kurum personeli olmaksızın çocuklarla yapılan görüşmelerde, çocukların kuruluştaki şartlardan memnun oldukları, herhangi bir şikâyetlerinin olmadığı anlaşılmıştır.

Son olarak, 7-13 yaş arası kız çocuklarının bulunduğu villa ile erkek çocukların bulunduğu diğer villa da ziyaret edilmiş ve çocuklar ile kurum personeli olmaksızın görüşmeler yapılmış, Komisyonumuzun beraberinde getirdiği oyuncaklar çocuklara

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

verilmiştir. Çocuklarla yapılan görüşme neticesinde; buradaki çocuklar da, gerek kaldıkları bölümlerin fiziki şartlarının gerekse kendilerine kurum yönetimince uygulanan işlemler hususunda bir sıkıntı ve sorunlarının olmadığını dile getirmiştir.

4.2. Tekirdağ Erkek Yetiştirme Yurdu İle İlgili Gözlem ve Tespitler

Erkek Yetiştirme Yurdu, fiziksel şartları itibariyle Zübeyde Hanım Çocuk Yuvası'na nazaran ev ortamından oldukça uzakta bir yapıdır. 1950 yapımı ve koğuş tipi bir bina olduğundan SHÇEK politikaları doğrultusunda haziran ayı içinde boşaltılması ve çocukların Sevgi Evlerine yerleşmesi planlanmaktadır.

Fiilen 63 çocuğun barınmakta olduğu yurtta ziyaretimiz sırasında çocukların çoğunluğunun bilgisayar oyunları oynadığı gözlemlenmiştir.

Çocuklarla yapılan birebir görüşmeler neticesinde;

✓ Erkek yetiştirme yurdundaki çocukların, yurda geldikleri ilk yıllarda gerek dışarıdaki serbest ortama olan isteklerinden gerekse gelecek ile ilgili kaygıların fark edilememesinden dolayı “Ah yurttan bir çıksam, kurtulsam” dedikleri ancak 18 yaşını doldurup kurum ile ilişkilerinin hukuken kesilmek zorunda olduğunda ise çocukların tamamıyla boşlukta kaldıkları ve kendilerini çok yalnız ve korumasız hissettikleri,

✓ -“Siz kiracı olduğunuz evinizden, ev sahibiniz tarafından saat 24:01’de dışarı atılırsanız ne hissedersiniz?” denilerek, kuruluştan ayrılma zamanı yaklaştıkça bu durumun öneminin kavrandığı, daha öncesinde bu düşünülmediğinden şimdi ortada kalma tehlikesiyle karşılaştıkları,

✓ Yaşlarını tamamladığı için yurttan çıkarılan C. ve N.’nin dışarıda madde (bali) bağımlısı haline geldiği, yurttan “birisi çıksa şunu vur dese vurursun” şeklinde beyanlarla çıkmak zorunda kalan çocukların suç örgütlerince kullanılmaya müsait oldukları,

✓ Okula gitmeyen ve okullardan ilişkisi kesilen çocukların gün boyunca bilgisayar oynadıkları, TV seyrederek ve uyuyarak günlerini tamamlamaya çalıştıkları,

✓ Önceki yıllarda yurtta dayak olaylarına rastlandığı ancak bu dönemde olmadığı,

✓ Kendileriyle Abdullah ve Fikret adlı hocaların yakından ilgilendikleri ifade edilmiştir.

Sabah kahvaltılarının az olduğundan şikayet eden çocuklarla ilgili olarak İl Sosyal Hizmetler Müdürü ile görüşülmüş, kahvaltılarını yetersiz bulan ve ikinci bir porsiyon isteyen çocukların taleplerinin geri çevrilmediği öğrenilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

VII. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çocuklar; bağımlı yaşamları, gelişimsel süreçlerinin gerekliliği ve geleceğe yönelik büyük etki potansiyelleri nedeniyle bakım ve korunmaya gerek görülen nüfus grupları içerisinde en başta yer almaktadır. Çocukların ihtiyaç duydukları bakım ve korumayı kendi kendilerine sağlamaları mümkün değildir. Bir çocuğun en iyi bakılıp korunacağı yer kuşkusuz sağlıklı bir aile ortamıdır. Ancak çeşitli nedenlerle öz aile ortamında büyüme şansına sahip olamayan çocukların bakım ve koruma işini devletler üstlenmektedirler.

Çocuk koruma, “çocuğu kasıtlı olarak veya ihmal yoluyla verilen zararlardan korumak için sosyal hizmet uzmanları ve diğer profesyoneller tarafından gerçekleştirilen eylemler” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımın vurguladığı temel noktaya bakıldığında; çocuk korumanın amacı, çocuğu kasıtlı ve kasıtsız her türlü ihmal ve istismardan korumaktır.

Demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’nde muhtaç duruma düşen çocukların sosyal sorunlarının önlenmesi ya da en aza indirilmesi devletin görevlerinin arasındadır. Bu konuda ülkemizde görev verilen kuruluşların başında şüphesiz Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü gelmektedir.

“Korunmaya muhtaç çocuklar” olarak nitelendirilen bu çocuklarımız, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu’nun 3. maddesinin (b) bendinde tanımlandığı üzere, beden, ruh, ahlak gelişimleri tehlikede olup;

- 1- Ana veya babasız, ana ve babasız,
- 2- Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
- 3- Ana veya babası veya her ikisi tarafından terkedilen,
- 4- Ana veya babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklarımızdır.

Bu sınıflamada da görülmektedir ki; çocuklar ya başlarında ana baba olmamasından dolayı ya da ana babaları tarafından ihmal ve istismar edilmeleri nedeniyle korunmaya muhtaçtır.

Ayrıca, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun *Tanımlar* başlıklı 3. maddesi “korunma ihtiyacı olan çocuğu”; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk olarak tanımlamaktadır.

“Suça sürüklenen çocuk” ise mezkur Kanun’da, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk olarak tanımlanmaktadır.

Komisyonumuzun Tekirdağ ilinde incelemelerde bulunduğu kuruluşlarda bulunan çocuklarımız, ilgili mahkeme tarafından, haklarında 2828 sayılı Kanun kapsamında korunma kararı alınan “korunmaya muhtaç çocuklar” ile haklarında 5395 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı alınan “suç mağduru” ya da “suça sürüklenmiş olan çocuklar”dan oluşmaktadır.

Komisyonumuz incelemelerde bulunduğu kuruluşların fiziki ve yaşam koşullarına ilişkin yapmış olduğu gözlem ve incelemelerde herhangi bir olumsuzluğa rastlamadığı gibi fiziki şartların özellikle çocuk yuvalarımız için iyileştirilmiş olduğunu memnuniyetle görmüştür.

Her iki kuruluşta bulunan çocuklardan öğrenimlerine devam etmeyen çocuklar, 18 yaşını tamamlamaları halinde kurum ile ilişkilerinin hukuken kesilmek zorunda olmasından dolayı kendilerini boşlukta, çok yalnız ve korumasız hissetmekte ya da bu grupta bulunan çocuklardan bazıları, geçmişte yaşadıkları fiziksel şiddet gibi tecrübeleri dolayısıyla ailelerine dönmek istememektedirler. Valilik bu durumda olan çocuklarla ilgili olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı imkânlarından ev kiralama yoluyla bu çocuklara sahip çıktığını ifade etmiştir. Ancak bu durum, Valiliğin geçici olarak bulduğu bir sonuçtur. Bu konuda kalıcı bir çözüme ihtiyaç vardır.

Suç mağduru çocukların kalabalık bir arkadaş çevresinde yaşamaları şüphesiz karşılaşmış oldukları sorunları atlatmada yardımcı olabilecek niteliktedir. Ancak suç mağduru olan çocukların ilk etapta rehabilitasyon merkezinde tedavilerinin sağlanması hem kendi ruh sağlıkları açısından hem de kuruluştaki diğer çocukların olumsuz etkilenmemeleri açısından faydalı olacaktır. Bu bağlamda, il veyahut bölge bazında rehabilitasyon merkezlerinin hizmet vermesi söz konusu olumsuzluğu giderebilecek bir çözüm olabilir.

Suç mağduru olan ve suça karışan çocuklar aynı ortamda barındırılmaktadır. Bu durum kendi içinde olumsuzlukları ve olumlulukları birlikte taşıyabilecek bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda çocuk psikolojisi uzmanlarının da görüşü alınarak, suç mağduru çocukların suça sürüklenen çocuklardan ayrı olarak rehabilite

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

edilmesi cihetine gidilmelidir. Ayrıca suça sürüklenen çocukların suç türlerine göre ayrı ortamlarda tutulması da iyileştirici bir uygulama olabilir.

Yetiştirme yurtlarında ve çocuk yuvalarında bulunan çocuklardan eğitimlerine devam edenler ile etmeyenler aynı ortamda barındırılmaktadırlar. Bu durum çocukların, okulun kendisine kazandıracığı faydaların henüz daha farkında olmadığı yaş grubu içinde bulunmaları nedeniyle okula devam eden çocukları olumsuz etkileyebilecek bir tehlikeyi beraberinde taşımaktadır. Okula devam etmeyen çocukların kurum içinde bilgisayar oynamak, TV izlemek ve uyuyarak günü tamamlamak şeklindeki zaman doldurmaları yerine meslek edindirme kurslarına yönlendirilmesi sağlanmalı ve okula devam etmeyenlerin durumu, okula gidenlerin de okullarını bırakmalarına neden olacak sonuç doğurmamalıdır.

Özellikle ilköğretim çağındaki çocuklar başta olmak üzere korunmaya muhtaç olan çocuklarımızın kurumlarda barındırılmalarından ziyade aile yanında bakım ve yetiştirilmeleri için aileler teşvik edilmeli bu tür ailelerin toplumda saygınlık kazanmaları Devlet ricalince desteklenmelidir.

Çocukların genel olarak saygılı oldukları ve toplumsal normlara uygun davranışlar sergiledikleri gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, aile ortamında kazanılması çok daha kolay olabilecek birtakım alışkanlıklar ve ahlak kaidelerinin çocuklara kazandırılması amacıyla, hukuki alt yapısı tam olarak hazırlandıktan sonra çocukların, gönüllü ailelerle ev ortamında desteklenmesini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır.

Her alanda olduğu gibi sivil toplum kuruluşlarının bu alana olan farkındalığı sağlanmalı, doğrudan yönetim sorumluluğu dışında kalan alanlarda kendileriyle işbirliği yoluna gidilmelidir. Ayrıca, her alanda olduğu gibi bu alanda da sivil toplumun kurumla ilişkisinin hukuki bir düzleme oturtulması gerekmekte, bu amaçla düzenlenecek mevzuatın, yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Kurumlarda kalan çocuklarımızın kolaylıkla ulaşabilecekleri, özel ilgi konusu oluşturan geniş bir dinlendirici ve eğlendirici donanım ve hizmet yelpazesi yaratılarak çocuklarımızın kurumda buldukları zaman aralığı faydalı olarak değerlendirilmeli ve onların topluma kazandırılması sağlanmalıdır.

SHÇEK kuruluşları, çocukların barındığı ancak güvenlik tedbirinin uygulanmadığı, çocukların rahatlıkla kuruluştan ayrılabilirdikleri yerlerdir. Bazı

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

çocuklar, kuruluşlarından izinsiz ayrılarak ailesine ya da arkadaşlarına gitmekte, kayıp olmasalar dahi kayıp çocuk olarak işlem görmektedirler. Bu bağlamda, evden kaçan (ya da kaybolan) çocuklar ile kuruluşlardan izinsiz ayrılan çocukların Emniyet Müdürlüğü ile Jandarma Komutanlığı'nda veri girişlerinin ayrı tutulması sağlanmalıdır. Ek olarak "kayıp çocuk" ile "kuruluştan izinsiz ayrılan çocuk" tanımları mevzuatta açık olarak tanımlanmalıdır.

Ayrıca bu çocukların takibinin yapılmasını kolaylaştırmak için İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı'nın ortak olarak ulaşabileceği bir veri tabanı hazırlanmalıdır.

Bu rapor sadece incelemede bulunulan Tekirdağ ilindeki çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarına ait değerlendirmeler ve görüşlerden oluşmaktadır. Alt Komisyonumuz, inceleme konusu ile ilgili olarak, Çocuk Yetiştirme Yurtlarında, Çocuk Yuvalarında ve Çocuk ve Gençlik Merkezlerindeki incelemelerini tamamladıktan sonra genel bir inceleme raporu düzenleyecektir.

Mustafa ATAŞ

İstanbul Milletvekili
Alt Komisyon Başkanı

A. Gökhan SARIÇAM

Kırklareli Milletvekili

Mithat EKİCİ

Denizli Milletvekili

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

Ali Rıza ERTEMÜR

Denizli Milletvekili

Şenol BAL

İzmir Milletvekili

A. Jale AĞIRBAŞ

İstanbul Milletvekili